

ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDE EĞİTİM**Education in Âşık Veysel's Poems****Dr. Ruhi KARA*****Arzu TÖREN******ÖZ**

Bu çalışmada, şiirin eğitimdeki yeri ve öneminden hareketle, Âşık Veysel'in şiirlerinde, eğitimin önemi ve onun şiirlerinin öğretimde hangi açılardan kullanılabileceğinin ortaya konması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, Veysel'in tüm şiirleri çeşitli kaynaklardan yararlanılarak incelenmiş ve konuyla ilgili olanlara çalışmada yer verilmiştir. Âşık Veysel'in, şiirlerinde eğitimi ve önemini nasıl ele aldığı ve onun şiirlerinden öğretimde ne şekilde faydalanılabileceği üzerinde durulmuştur. Çalışma sonucunda Veysel'in pek çok şiirinin öğretimde kullanılabilecek türden olduğu tespit edilmiş ve onun bu şiirlerinden öğretimde yararlanması hususunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Âşık Veysel, Şiir, Eğitim ve Öğretim.

ABSTRACT

In this study we aimed to indicate the importance of education in Âşık Veysel's poems and in which point of view these poems should be used in education in terms of the importance and place of poems in education. In the frame of the study, we researched all of Veysel's poems with the help of various sources and included some in our study which are related to the topic. We concentrated on how education and its importance should be dealt with in Âşık Veysel's poems and how we should make use of his poems in education. Consequently we have the conclusion that many of Veysel's poems can be used in education, and we make some suggestions on how his poems should be made use in education

Key words: Âşık Veysel, Poem, Education and Teaching.

Giriş

Âşıklık geleneğinin kültürümüzde ayrı bir yeri ve önemi vardır. Halkın yaşamının, geleneğin, tarihin ve sözlü kültürün geleceğe aktarılması hususunda, âşıklık geleneğinin ve bu geleneğe bağlı ozanların büyük katkısı olduğu bilinen

* Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi ruhikara24@hotmail.com

** Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, arzutoren24@hotmail.com

bir gerçektir. Âşık şiiirleri, geçmişten bugüne topluma ışık tutmuştur. Bu açıdan âşıkların gelenek içerisinde ayrı bir yere sahip olduklarını söylemek yanlış olmaz. “Âşık, bulunduğu toplumun sözcüsüdür. Âşıklık geleneği, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan, şiirin kalıcı ve etkileyici özelliğinden yararlanarak kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür. Âşık edebiyatı sözlü gelenekte yaşatılan bütün ürünlerle beslenir. Âşık şiirinin özünde bağlı bulunduğu kültüre ait örnek değerler ve ahlak anlayışı yatar. Din, gelenek ve güncel yaşam, âşık edebiyatını besleyen diğer kaynaklardır.”(Artun, ty: 593)

Halk ozanları, halkın bağrında yetişmiş, onların duygu, düşünce ve değerlerine eserleriyle yüzyıllardır tercüman olmuş kişilerdir. Bu bakımdan halk ozanlarının toplumun kültür aktarıcıları canlı tarihi oldukları söylenebilir. Zira geçmiş, bugünü ve geleceğiyle bir bütün olan toplum, kültürel öğelerini halk ozanlarıyla tarihe mal etmektedir. “Halk ozanları, halkın düşünen beyni, konuşan dili, bedeninde atan yüreğidir... Dolayısıyla ozanların dize dize ördükleri deyişler, bir anlamda, halkın duygu ve düşüncelerini yansıtır.”(Nasrattınoğlu, 1999:506) Âşıklar, halkın arasında yetiştikleri için halkı eserlerinde en iyi yansıtan en iyi şekilde anlatan kişilerdir. Şiiirlerinde ele aldıkları konular, yansıttıkları duygular ve savundukları düşünceler ile halkın aynası olmuşlardır.

“Âşıkların yazmış oldukları şiiirler toplumun duygu ve düşüncesini yansıtmaları ve belirli bir ölçüde toplumu etkilemesi bakımından önemlidir.”(Taşkaya ve Coşkun, 2009:261) İçinde yaşadıkları toplumun sorunlarını kendilerine has bir biçimde ele alan halk ozanları, bu yönleriyle halkın gönlünü kazanmış, onların dili olmuştur. Bu bakımdan halkın, halk ozanlarının varlığına ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Bazı âşıkların eğitimle, eğitimin önemiyle veya eğitim unsurlarıyla ilgili söyledikleri şiiirlerinden örnekler aşağıda verilmiştir.

Karacaoğlan:

*Ehildir, hüsnünü muhalif etme / Mekteb-i irfandan bir kadem gitme
Sana dört sözüm var, sakın unutma / Bir öğren, bir öğret, bir oku, bir yaz
(Albayrak, 2001: 80)*

Âşık Feymânî:

*Cahil iken kâmil olur, / Hâlim okursam, okursam.
Türlü derde derman bulur, / Dilim okursam, okursam.
(Taşkaya ve Coşkun, 2009:265)*

Âşık Müslim Kumru Seyranî:

*Okuma zevki her şeyden hoştur / Oğlunu kızını ilime koştur
Cahilin günleri vallahi boştur / Boş verme günlerin kitap okuyun
(Seyranî,1995:34-35)*

Bu örneklerde görüldüğü gibi, pek çok âşık tarafından eğitim konusu şiirlerde işlenmiş, ilmin önemi ve cehaletin kötülüğünden bahsedilmiştir.

Âşıklar, halk şiiri geleneğinin en önemli temsilcilerindendir. “Âşıklar zümresi, ilk örneklerini XIV. yüzyıldan itibaren takip edebildiğimiz Türk halk şiirini, gelenek hâlinde günümüze kadar yaşatmıştır. 1931’de Sivas’ta yapılan 1.Halk Şairleri Bayramı’nda ilk defa Ahmet Kutsi Tecer’in toplum karşısına çıkardığı Âşık Veysel de bu gelenek zincirinin son halkalarından biridir.” <http://turkoloji.cu.edu.tr>. (05.09.2010) Âşık Veysel, XX. yüzyıl âşıkları arasında en dikkat çeken isimlerden biridir. XX. yüzyılın Yunus Emre’si olarak da anılmıştır. Döneminde Yunus’un diliyle vücut bulan âşığın gücü bugün bile etkisini ilk günkü gibi korumaktadır. Âşıklar şiirlerinde çeşitli konuları işlemişlerdir. Âşık Veysel de şiirlerinde aşk, gurbet, din-tasavvuf, doğa, ayrılık, nasihat, eğitim, çağdaşlık gibi konulara yer vermiştir. Hem geleneğe ait unsurları hem de yenilikleri şiirlerinde barındırmıştır. Biz bu çalışmamızda, Âşık Veysel’in şiirlerinin eğitim ve öğretim yönünü inceleyeceğiz. Fakat Şatıroğlu’nun şiirlerine eğitim ve öğretim unsurları açısından bakmadan önce onun söylediklerini daha iyi anlamak açısından kısaca hayatına değinmeyi uygun görüyoruz.

Âşık Veysel Şatıroğlu’nun Hayatı

Âşık Veysel, 1310 (1894–1895)’da Sivas’ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünde, güz aylarında, yoksul bir çiftçi çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babası Karaca Ahmet ve annesi Keçecigillerden Gülizar’dır. Veysel yedi yaşındayken çiçek hastalığına yakalanır. O dönemde pek çok çocuğun ölümüne neden olan bu hastalık, Veysel’in de sağ gözünü alır. Sol gözüne ise perde iner. Bir gün ahırda hayvanlardan kalan saman artıklarını temizlerken, öküzün boynuzunun gözüne saplanmasıyla bayılıp kalan Veysel, sol gözünü de kaybeder.

Veysel iki evlilik yapmıştır. İlk eşi Esmadır. Esmayla evliliği sekiz yıl sürer. Esmadan ayrıldıktan iki yıl sonra Gülizar ile tanışır ve yakınlarının da yardımı ile onunla evlenir. İkinci eşi Gülizar ile evliliği uzun sürmüştür. Gülizar ile evliliğinden altı çocuğu olur Veysel’in: Zöhre, Ahmet, Menekşe, Bahri, Zekine ve Hayriye. Gülizar Hanım, 29 Ekim 1991’de vefat etmiştir.

Sivas'ta Maarif Müdürlüğü yapan Ahmet Kutsi Tecer'in öncülüğünde, 1931'de I.Sivas Halk Şairleri Bayramı düzenlenir. Âşık Veysel de davetliler arasındadır ve bu davete katılır. Üç gün süren bayramda üç gün boyunca çalıp söylerler. Burada âşık, A. Kutsi Tecer tarafından "Halk Şairi" olduğuna ilişkin belge alır.

Âşık Veysel'in kendine ait ilk şiiri 1933 yılında, Atatürk adına yazdığı destandır. Daha öncesinde kendi deyimiyle "usta malları" alıp satmıştır. 1933'te Türkiye Cumhuriyeti'nin onuncu yılı nedeniyle bir şiir yarışması düzenlenmiştir. Cumhuriyet'in 10. yıldönümünde Atatürk adına yazdığı "*Atatürk Destanı*" büyük ilgi görür.

Türk diline katkıları dolayısıyla, 1965 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kendisine maaş bağlanan Âşık Veysel, yakalandığı akciğer kanserine yenik düşerek, doğduğu köy olan Sivrialan'da 21 Mart 1973'te vefat eder. Anısını yaşatmak amacıyla köyüne bir anıt dikilir ve doğduğu ev müzeye dönüştürülür.

Âşık Veysel'in Şiirlerinde Eğitim

Eğitim, çok geniş bir kavram olduğu için bu kavramı tek bir tanımla açıklamak zordur. Eğitim, farklı uzmanlarca çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu hususta bir mutabakat olmamasına rağmen aşağıda eğitimin çalışmamızı ilgilendiren boyutuyla ilgili birkaç tanım irdelenmiştir.

Bu tanımlardan bazılarında eğitim, "Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye (TDK,2005: 605); yeni yetişen kuşakları toplum hayatına hazırlamak amacıyla onların gerekli bilgi, beceri ve anlayış kazanmalarına ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği (Alayhoğlu ve Oğuzkan, 1976:82); bireyde içsel ya da dışsal, bir yaşantı sonucunda bilişsel, duyuşsal ve devinişsel kazanımları; istendik yönde hayata hazırlayıcı ve kalıcı bir şekilde kazandırma, geliştirme ya da değiştirme süreci (Uşun ve Alıcı, 2006:17) biçiminde tarif edilmektedir.

Yukarıda da görüldüğü üzere tanımlarda, eğitimin bir süreç olması, yaşantı sonucu meydana gelmesi, istendik yönde olması ve toplum tarafından kabul edilmesi ön plana çıkmaktadır. Çalışma, eğitimin tanımlarında vurgulanan bu özelliklerden hareketle şekillenecektir.

Âşık Veysel'in Şiirlerinde Eğitim ve Önemi

Âşık Veysel, okumayı çok istemesine rağmen, gözleri görmediği için okula hiç gidememiştir. Okuma aşkı onun içinde hep bir ukde olarak kalmıştır. “79 yıl süren çileli ömrü boyunca, bir sayfa okumak şöyle dursun, bir tek harf yüzü bile görmeyen Âşık Veysel, ne kadar arif bir söz sultanıdır. Kültürümüzü çeşitli kaynaklarıyla noksansız bilen ve duyuran bir yürektir.”(Bâkiler, 1986:41) “Veysel'in bir kalp dünyası vardır ki, orada yıldırımlar çakmakta, fırtınalar esmektedir. Kısacası o gönül denilen yerdeki düşüncelerini şiirlerine yansıtmış, okumayı, öğrenmeyi bizlere tavsiye etmiştir. Çünkü onun görmeyen gözünün yanında gören bir kalbi vardır.”(Alptekin, 2004: 19) Onun şiirlerine baktığımızda eğitimi, okumayı, ilim sahibi olmayı her zaman övdüğünü, cahilliği, bilgisizliği ve kendini geliştirmemeyi ise yediğini görmekteyiz. Bunun içindir ki Veysel, her fırsatta, eserlerinde ilim, okul gibi eğitim unsurlarına yer vermiştir:

İlim bir deryadır durmaz akarmış / Ver mektebe okutsunlar oğlunu

“Veysel ülke kalkınması için çalışmanın lüzumuna inanır. Türkiye'nin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşabilmesi ve teknolojiye, tarımda, sanayide atılım yapabilmesi için, ülke insanının gaflet uykusundan uyanmasını, birlik içinde olmasını, cehaletten kurtulmasını, bunun için de okumaya ve okutmaya önem vermesini ister.”<http://turkoloji.cu.edu.tr>. (05.09.2010) Çünkü gelişen toplumlar karşısında geri kalmış bir toplum yok olmaya mahkûmdur. Bu yüzden milletine “Uyan Bu Gafletten Uyuma Yurttaş” diye sesleniyor bir şiirinde Veysel. Bu şiirinde dünyayı anlamanın, büyüüp gelişmenin de okuma ile olacağını vurgulayan Veysel şöyle diyor:

*Diyorlar ki dünya evvel su imiş / Oku anla dünya nedir ne imiş
Yükselenler bilgi ile büyümüş / Uyan bu gafletten uyuma yurttaş*

“Hepimiz Bu Yurdun Evlatlarıyız” isimli şiirinde Veysel, bu vatan üzerinde yaşayan herkesin kardeş olduğunu, kavga etmenin, birliği bozmanın ne kadar çirkin olduğunu ifade etmiştir. Birlik ve beraberlik içinde yaşamayı överken aynı zamanda kavgayı bırakıp hep birlikte gelişmeye, ilerlemeye çağıran âşık şöyle diyor:

*Herkes ilim deryasında yüzüyor / Çıkmış ayın çevresinde geziyor
Yazık bize yollarımız uzuyor / Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız*

“Âşık Veysel Şatıroğlu'na göre, toplum olarak ilerlemenin en önemli şartı eğitime verilecek önemin artmasıdır. Şatıroğlu, özellikle köylerde yaşayan

vatandaşlara seslenerek, her köye vatandaşın da desteği ile okul yapılmasını ve tüm çocukların mutlaka okutulmasını ister.”(Tutu, 2008:223) “Oku Benim Cici Yavrum” isimli şiirinde çocuklara okumanın, eğitilmiş insan olmanın önemini benimsetmeye çalışmıştır. Onlara ilim sahibi olmayı nasihat etmiştir:

*Yürü yavrum okuluna / Altın bilezik koluna
Hem kızına hem oğluna / İlim irfan yuvasıdır*

“Âşık Veysel’in de yaka silktiği, irkildiği belaların başında, cehaletin çirkin yüzünü görüyoruz.”(Bâkiler, 1990: 50) “Okul” adlı şiirinde okulun ilim deryası olduğunu, her türlü güzelliğin, her türlü yeniliğin okulda olduğunu vurgulamaktadır. “Bu şiirde, elektrik üretimi, tarım makineleri, taşıtlar, radyo gibi araçlar sayılmak suretiyle teknolojik gelişmelerden, ayrıca tıp ve meteoroloji bilimlerinden söz edilerek, bu gelişmelerin eğitimle ve okulla ilgisi üzerinde durulur.”(Tutu, 2008:223).

*Dünyanın en zengin aklını gördüm / Sermayesin sordum dedi ki okul
İnsanlara hizmet yaptığın yardım / Merhametin duygum dedi ki okul*

Veysel, şiirlerinde cahilliği, cahil insanları her zaman kötülemiştir. “Âşık Veysel ömrü boyunca cehaletle mücadele etmiş, ilmin, atılımın, müspetin yanında olmuştur daima.”(Yılmaz, 1996: 69) “Aldanma Cahilin Kuru Lafına” şiirinde cahil insanları her yönüyle eleştirmektedir. “Kültürsüz insanın külü yalandır”, “Cahilden iyilik beklenmez ahir”, “İlimsiz insanın şöhreti zahir” gibi sözleriyle cahilliğin, bilgisizliğin, eğitimsizliğin ne kadar kötü bir şey olduğunu cahil kişilerden hiçbir hayır gelmeyeceğini en iyi şekilde anlatmaktadır:

*Aldanma cahilin kuru lafına / Kültürsüz insanın külü yalandır
Hükmetse dünyanın her tarafına / Arzusu hedefi yolu yalandır*

“Veysel, cahil, bilgisiz insanları ‘dız-dız eden sineklere’ benzetiyor. Cahil insanlardan hiçbir fayda gelmeyeceğini, ‘sadece okuma-yazma bilmenin de cahillikten sıyrılmaya yetmeyeceğini’ anlatmaya çalışıyor. Ona göre, önemli olan ‘kâmillik’ ilmini öğrenmektir. Kâmillik ilmi: Olgunlaşma, eksiksiz ve kusursuz olma, kendini bilme, millet birliğine hizmet etme gayretidir.”(Bâkiler, 1986:50) Cahille sohbet etmenin bile zor olduğunu, çünkü cahil insanın yeniliğe, farklı düşüncelere açık olmadığını vurgulayan Veysel, “kulağı sağır, gözü kör” dediği cahil insanları, dikenli çalı olarak nitelendirmektedir:

*Cahil ile sohbet etmek zor olur / Kulağı sağırdır gözü kör olur
Her sözünde kavga niza var olur / Cahiller dikenli çalı sayılır*

“Şatıroğlu'na göre, geçmişle övünüp boş durmak yerine daima ileriye bakılmalıdır.”(Tutu, 2008:220) Geriye bakıp boş durmak, ona göre büyük kayıptır. Âşık Veysel'in “Kulak Ver Sözüme Dinle Vatandaş” isimli şiiri de çağdaşlaşmayı ve gelişmeyi, geriye bakmadan hep ileri gitmeyi savunduğunun göstergesidir:

*Adım at ileri geriye bakma / İleriye gören geriye bakmaz / Adım at ileri
avara durma*

O, ömrünün sonuna kadar okumayı, ilimli insan olmayı nasihat etmiş yüce gönüllü bir kişidir. Pek çok şiirinde insanoğlunun ölene dek okumaktan, öğrenmekten vazgeçmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Nitekim aşağıdaki dizesi bunu kanıtlar niteliktedir.

Vasiyetim size budur ölmeden / Oku, çalış, öğren ölene kadar

Halkevlerinin ve köy enstitülerinin Veysel'in şiirlerinde ayrı bir yeri vardır. Halkevlerini ilim irfan yuvası olarak nitelendiren âşık, şiirlerinde halkevlerinden ve köy enstitülerinden övgüyle bahsetmiştir. “*Sanatsal yönü ağır basmayan bu şiirlerde, söz konusu kurumlar hakkında çeşitli bilgiler verilmekte, bu kurumların faydalı yanları anlatılmakta, başka sözlerle söylemek gerekirse, olumlu bir tanıtım yapılmaktadır. Halkevleri, halka hizmet için kurulmuş, halkı aydınlatan bir kurum olarak tanıtılırken, köy enstitüleri ise, başta köyler olmak üzere yurdun her yanına dağılarak kalkınmada önayak olacak kadronun yetiştirildiği bir eğitim kurumu olarak nitelendirilmektedir.*”(Tutu, 2008:223) Âşık Veysel, halkevleri ve köy enstitülerinin halka açık olduğunu ve Atatürk'ün yolunda devam ettiğini bir şiirinde şöyle vurgulamıştır:

*Halkevleri umum halkın mahdır / İlim irfan fazilette doludur
Devam eden Atatürk'ün yoludur / Atatürk izi var Halkevlerinde*

Halkevlerine ve köy enstitülerine şiirlerinde yer veren âşığın eğitim konusunda ne kadar duyarlı olduğunu görmekteyiz. Köy enstitülerinde saz öğretmenliği yaptığını da dikkate alırsak, Veysel'in eğitime katkı sağlamış bir âşık olduğunu söylemek yanlış olmaz. Şiirlerinde bu eğitim kurumlarını dile getirerek

halkı bilinçlendirmeye çalışmakta ve aynı zamanda insanları bu kurumlardan faydalanmaya çağırılmaktadır. Köy enstitülerini bir şiirinde böyle anlatıyor Veysel:

*En(i)stitü bir kovana misaldir / Her türlü çiçekten alır bal yapar
Yurdumuz içinde doğru bir yoldur / Memlekete kanat takar kol yapar*

Burada, enstitüyü bir kovana benzeterek memleket için yararlı ve doğru bir yol olduğunu vurgulayarak insanları enstitülere davet etmektedir.

Şatiroğlu toplumsal kavgaları ve çekişmeleri çağdaşlaşmanın önündeki büyük engeller olarak görür. Dünya hızla değişmekte, bu değişimin öncüsü olan ve bu değişime ayak uydurabilen toplumlar da birçok açıdan ileri gitmektedirler. Gelmeye ayak uydurabilmek için, iç çekişmelerden uzak durmak gerektiği gibi, eğitime daha fazla önem verilmeli ve birey olarak da daha çalışkan olunmalıdır.(Tutu, 2008:220)Âşık Veysel, her fırsatta okul, fabrika gibi ülkenin gelişmesi ve refah düzeyinin yükselmesi için gerekli olan kurumların açılması isteğini dile getiriyor. "Çok okul ve fabrika, Veysel'in ısrarla işlediği konular arasındadır. Türkiye'nin refahı, okul-fabrika bereketindedir:"(Bâkiler, 1990, s.52) Veysel, yükselmenin okul ve fabrikayla, birlik içinde çalışmayla gerçekleşeceğini savunmuştur. Bu sebeple mümkün mertebeye okul ve fabrika kurmak gerektiğini dile getirmiştir:

Çok okul-fabrika kuralım kardeş / "Yaptır mektebini yükselt köyünü

Onun için, eğitilmiş insanın özel bir yeri ve önemi vardır. Veysel, eğitilmiş kişiyi ve ilmi ne derece yüceltiyor ise cahilleri ve cehaleti de o derece yermektedir. Ona göre dünyada mesut olmanın yolu, Hakk'a ve halka yarayacak bir iş tutmaktan ve okumaktan geçmektedir:

*Olmak istiyorsan dünyada mesut / Hakka halka yarayacak bir iş tut
Çalıştır oğlunu, kızını okut / İnsan olmak için okumak gerek*

Çocuk için eğitim ailede başlar. Doğduğu andan itibaren, annenin çocuğun eğitiminde önemli bir yeri vardır. Veysel, "Anama" isimli şiirinde annenin çocuğun eğitimindeki yeri ve önemini vurgulamayı da unutmamıştır:

*Veysel der kopar mı analar bağı / Analar doğurmuş ağayı beyi
İşte budur sözlerimin gerçeği / Okuttu öğretti büyüttü anam*

Tüm bunlardan anlaşıldığı üzere Veysel, ömrünün sonuna kadar cahillerin ve cehaletin karşısında durmuş, ilmin, çağdaşlaşmanın ve gelişmenin yanında olmuştur. Onun düşüncesine göre, Türk halkı çağdaşlaşma için kendi geleneğini kültürünü yabana atmamalıdır. Geleneğini sürdürürken aynı zamanda dünyaya ayak uydurmalı ve gelişme göstermelidir.

Öğretim Sürecinde Âşık Veysel Şiirleri

“Edebiyat, eğitimin etkili ve vazgeçilmez materyalini hazırlar. Edebiyat metinleri/eserleri bu materyalin özünü oluşturur. Edebiyatın temel işlevlerinden biri, eğitime, insan kişiliğini değiştirme ve geliştirmesidir. Eğitim yuvalarının vazgeçilmez araçlarından biri olan ders kitaplarındaki metinler çocuğun eğitiminde önemli bir rol üstlenir.”(Karakuş, 1996:7) Bu ders kitaplarının içeriğini oluşturan edebiyat unsurlarından biri de, kuşkusuz, şiirlerdir. Türk edebiyatında önemli bir yeri olan halk şiirleri, Türk halkının kültür zenginliğini içerisinde barındırır. Türk halkının yaşam tarzını, dilini, kültürel özelliklerini bu şiirlerde bulmak mümkündür. “Zengin olduğu kadar, çok çeşitlilik gösteren bu şiirler, eğitimde pek çok alanda araç olarak kullanılabilirler.”(Yılar, 2007: 61) Biz de çalışmamızın bu bölümünde usta halk şairi Âşık Veysel'in şiirlerinden öğretimde nasıl faydalanılabileceği üzerinde duracağız.

“Veysel'in pek çok şiirinde vatan, tabiat, birlik, çalışma, yardımlaşma konuları yer alır. Şiirlerinde bu konulara bu kadar yer veren halk şairi pek azdır. Veysel'in şiirleri incelendiğinde dikkati çeken en önemli noktanın vatana bağlılık ve idealistlik olduğu görülür. Bütün bu özellikler onu vatan şairi yapmıştır.”<http://turkoloji.cu.edu.tr>. (05.09.2010) O, vatan sevgisiyle, vatanına olan bağlılığıyla oldukça dikkat çekmiş bir halk ozanıdır. Şiirlerinde vatan sevgisine geniş yer vermiştir. Her zaman vatanını övmüş ve yüceltmıştır. Bu yönüyle Veysel'in vatan sevgisini konu edindiği şiirlerinden öğretimde faydalanmak mümkündür. Öğrencilere vatan sevgisi kazandırmak ve vatanına bağlılığı benimsetmek amacıyla Veysel'in bu şiirlerine, ders kitaplarında yer verilebilir:

*Vatan bizim, ülke bizim, el bizim / Emin ol ki her çalışan kol bizim
Ay yıldızlı bayrak bizim, mal bizim / Söyle Veysel öğrenerek, överek*

“Onun, altmış-yetmiş yıl önce yazdığı sosyal konulu şiirler, doğruluklarını, önemlerini bugün de korumaktadırlar. Sosyal konulu veya öğretici mahiyetteki

bu şiirler, Veysel'in arifane yaşadığına ve yazdığına dair dikkat çekici örneklerdir.”(Bâkiler, 1990:50) “Âşık, çevresindeki kişilere göre daha bilge bir kişiliğe sahip olması nedeniyle nasihat ağırlıklı şiirlere daha çok yer vermiştir.”(Yardımcı, ty: 188) Şiirlerinde hep doğruyu, iyiyi ve güzeli nasihat etmiştir:

*Gönül sana nasihatim / Çağrılmazsan varma gönül
Seni sevmezse bir güzel / Bağlanıp da durma gönül*

*Olmayasın karakersiz / Çok konuşun yerli yersiz
Adın doğru kendin hırsız / Karanlıkta dolaşırsın*

İlköğretimin ikinci kademesi ile ortaöğretim yıllarının, ergenlik dönemine denk geldiği bilinmektedir. Genelde bu dönemdeki çocuklar nasihat dinlemekten hoşlanmazlar. Bu nedenle onlara belli bir estetik içerisinde, metinlerden yararlanılarak bazı konular kavratılabilir. İşte Veysel'in nasihat içerikli şiirlerinden öğretimde bu şekilde yararlanmak mümkündür. “Oku Benim Cici Yavrum” ve “Okul” adlı şiirlerinde önceki bölümde de belirttiğimiz gibi okumanın ve öğrenmenin gerekliliğini nasihat etmiştir:

*Oku çalış bul hidayet / Mesut olur yaşar hayat
Veysel bunu der nihayet / Okul ilim deryasıdır*

Şiirlerinde millî birlik ve beraberlik duygularını coşkuyla işleyen âşık, Türk milletine ve millî değerlerimize büyük önem vermiştir. Kavgalara, ikilik çıkaranlara karşı en etkili silahı olan şiirlerini kullanmıştır. “O, bir bayrağın altına toplanmayanları, ikilik çıkaranları Türk saymayacak kadar coşkun duygular içinde yaşayan bir âşığımızdır.”(Bâkiler, 1990: 62) Onun bu konuları ele aldığı şiirlerinden okullarımızda, öğrencilere millî birlik, beraberlik ve bütünlük konuları kavratılırken faydalanılabilir:

*İtimat edersen benim sözüme / Gel birlik kavline girelim, kardaş
Birlik, çok tatlıdır, benzer üzüme / İçip şerbetini durahım kardaş*

Şiirlerinde sık sık birlik ve beraberlik mesajları veren Veysel, şiirlerinde her zaman kardeşliği, birlik ve beraberlik içinde yaşamayı nasihat etmiştir. “Senlik Benlik Nedir Bırak” adlı şiirinde, ırkçılığı eleştirmiş ve Alevi, Sünni, Kürt, Çerkez, Türk... gibi ırk ve mezhep ayrımı yapmadan, herkese “insan” olarak bakmak gerektiğini vurgulamıştır. Bu şiirinde Âşık Veysel, insanların mezhep kavgası etmeyi bırakıp, hepimiz insanız diyerek kardeşçe yaşamayı seçmeleri için çaba

harcamıştır. Okullarımızda öğrencilere kardeşliği ve insanlığı, birlik ve beraberliği benimsetmek amacıyla, Veysel'in bu şiirinden yararlanılabilir:

*Veysel sapma sağa sola / Sen Allah'tan birlik dile
İkilikten gelir bela / Dava insanlık davası.*

“Veysel, Türklüğüyle iftihar etmiştir. Dünyada mal, mülk, giyim, kuşam gibi şeylerde gözü olmamıştır. Türklük ve vatan konularında oldukça hassastır. Millî kıymetlere karşı duyduğu sevgi, onun için her şeyden üstün olmuştur. Her zaman bu değerler uğrunda mücadele verememenin, hatta şehit olamamanın acısını yürekte duymuştur.”<http://turkoloji.cu.edu.tr>. (05.09.2010) Âşık Veysel, her zaman Türk olmakla övünmüş ve insanları her zaman birlik ve beraberlik içinde yaşamaya çağırmıştır. Gelecek nesillerimizin de Türk olmakla övünmeleri ve geçmişlerine sahip çıkmaları için bu bilince sahip olmaları gerekmektedir. Veysel'in Türklüğü yücelttiği çok sayıda şiiri vardır. Ders kitaplarında yer alan metinler dışında, bunun gibi farklı şiir ve metinlerle dersler daha zevkli ve verimli hâle getirilirse gelecek nesillerin de bu konuda bilinçli olması ve milletini sevmesi sağlanabilir:

*İftihar ettiğim en büyük muradım / Türk oğluyum temiz Türk'tür
eccadım*

*Ben bir Türk oğluyum Veysel'dir adım / Korkmaz yılmaz ulu Türk'tür
eccadım*

Âşık Veysel'in tarihî olayları konu alan şiirleri de vardır. Okullarda Tarih ve Türkçe derslerinde bu tür şiirlerden yararlanılması, derslerin daha verimli geçmesini sağlar. Çünkü farklı metin ya da şiirlerin de anlatılacak konuya örnek olarak işlenmesi, öğrencilerin derse olan ilgilerini arttırır. Millî Mücadele dönemini ele aldığı “19 Mayıs'ta Parlayan Zafer”, Dumlupınar faciasını işlediği “Dumlupınar Denizaltısına” ve Erzincan depremi dönemini anlattığı “Erzincan” gibi şiirleri tarihî olaylar ile ilgilidir:

*19 Mayıs'ta parlayan zafer / İptida Samsun'a bastı ayağı
Ne mutlu Samsun'a zafer kapısı / Her an için hatırlarız bu çağı*

Veysel, şiirlerinde farklı pek çok yerin tarihî veya turistik özelliklerinden, coğrafi güzelliklerinden ve zenginliklerinden bahseder. Onun bu tür yerlerden bahsettiği şiirleri öğretimde kullanılabilir. Gerek Coğrafya derslerinde bir yöreyi tanıtırken, gerekse Türkçe derslerinde, Veysel'in bu şiirlerinden örnekler incelenebilir:

*Ortasında deniz kenarlar kara / Bu dünyada cennet olmuş kullara
Mehtapta sandallar ne hoş manzara / Sahildir yayladır yerin İstanbul*

Âşık Veysel, şiirlerinde Türk toplumu için önem arz eden bazı şahsiyetlerden de bahsetmiştir. Atatürk, İnönü, Mevlâna, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Ömer Hayyam, Hz. Muhammed, Eflatun... gibi isimler Veysel'in şiirlerinde yer verdiği önemli şahsiyetlerden bazılarıdır. Veysel'in bu tür bilgi verici şiirleri, ilköğretimde ve ortaöğretimde çeşitli derslerde hem öğrencilere hem de öğretmenlere kolaylıklar sağlayabilir. Eğitimde bu tür şiirlerden yararlanılarak, öğrencilerin ilgi ve dikkatleri daha uzun süre konuya yöneltilir:

*Neyim ne olacak elde neyim var / Karac'oğlan Dertli Yunus soyum var
Mansur'a benzeyen bazı huyum var / Ne sen var ne ben var bir tane
Gaffar*

Veysel için Atatürk'ün yeri ayrıdır. Şiirlerinde ondan hep övgüyle söz etmiş ve onu hep yüceltmıştır. Atatürk'e olan sevgisini ve Türk milletine olan bağlılığını her fırsatta şiirlerinde dile getirmiştir. Âşık Veysel'in, Atatürk'ün ölümünden sonra yazdığı, ağıt niteliği taşıyan "Ağlayalım Atatürk'e" adlı şiirini, öğretmenler okullarda öğrencilere, Atatürk'ü anlatırken örnek olarak sunabilirler. Çocuk bu sayede Atatürk'ün Türk milleti için önemini ve değerini kavrayabilir. Atatürk'ü bir ozanın diliyle, yüreğiyle, şiiriyle dinlemek çocuk için de farklı ve verimli bir etkinlik olacaktır.

*Ağlayalım Atatürk'e / Bütün dünya kan ağladı
Süleyman olmuştu mülke / Geldi ecel can ağladı*

Veysel, doğal güzellikleri ve tabiat sevgisini şiirlerinde çokça konu edinmiştir. Ağaçlara, suya, dağlara, toprağa olan sevgisini her fırsatta dile getirmiştir. Görmeyen gözlerine rağmen doğayı şiirlerinde en güzel şekilde anlatmıştır. Âşığın bu yönde yazılan şiirlerini de öğretimde kullanmakta yarar vardır. Özellikle çocuğa doğa sevgisi kazandırma, doğaya karşı duyarlı ve bilinçli olma gibi konular kavratılırken Veysel'in bu şiirlerinden örneklerle işlenecek konu pekiştirilebilir:

*Havaya bakarsam hava alırım / Toprağa bakarsam dua alırım
Topraktan ayrılısam nerde kalırım / Benim sadık yârim kara topraktır.*

“Yurt Ürünleri” adlı şiirinde Veysel, ülkemizin çeşitli yörelerinin meşhur yiyeceklerini anlatmıştır. Bu şiiri de Türkiye’deki yöresel güzellikleri ve farklı yerlerde yetişen ürünleri tanıtmak için öğretimde öğretmenler tarafından kullanılabilir. Şiir içerisinde sunulması çocuğun öğrenme isteği, derse olan ilgisi ve öğrendiklerinin kalıcılığı bakımından yarar sağlayacaktır. Aynı zamanda dersler daha eğlenceli ve zevkli geçecektir:

*Amasya'nın elmasını / Zile pekmez çalmasını
Sivas'ın da kıymasını / Yesem amma yesem amma*

Türk kültüründe türkülerin ayrı bir yeri vardır. Ona göre Türkler için şarkı, gazel hatadır, bizim has müziğimiz türküdür. Okullarda kendi kültür unsurlarımız kavratılırken türküyü ve Türk kültüründeki yerini öğrencilere bir şiirle anlatmak daha kolay olacaktır. İşte Veysel, Türk ve türkü kavramlarının ayrılmaz olduğunu ve türkülerin kültürümüzdeki yerini “Türküz Türkü Çağırırız” isimli şiirinde şöyle anlatıyor:

*Türklerdir bizim atamız / Halis Türküz kanı temiz
Şarkı gazeldir hatamız / Türküz türkü çağırırız.*

“Türk dilinin varlık sebeplerimizden biri olduğunu, kültürümüzün en zengin kaynaklarından sayılması gerektiğini, Veysel’i okudukça bir kere daha kabul ediyoruz. Dilimizin güzel bir şekilde serpilip-geliştiği türküler, Türkçemizin gergefidirler. Türk, türküsüyle doğup büyüyor. Türküler Türk’ün gönül dünyası, ruh mayası olmuşlardır.”(Bâkiler, 1990: 62-63)

Türkülerin kültürümüzde özel bir yeri vardır. Geleneğin geleceğe aktarılmasında pay sahibi olan türkülerimizin eğitimde yeri olmalıdır. *Türkülerde bilindiği üzere hem söz hem ezgi vardır. Bu yönüyle türküler gerek Türkçe gerekse müzik derslerinin eğitim aracı olarak kullanılabilir. Öncelikle türkülerin sözleri, Türkçe derslerinde bir şiir metni olarak kullanılabilir. Çünkü bu sözler yıllarca halkın beğendiği, dilden dile aktarırken geliştirdiği ifadeleri içermektedir. Böylece çocukların kendi dillerini sevmelerine ve onu benimsemelerine katkı sağlar.*(Yılar, 2007:67) Yine sadece sözleri değil ezgisiyle birlikte verildiğinde, türkülerin müzik dersleri için de kullanımı söz konusudur. Okullarda öğrencilere sunulan müzik dersleri, öğrencilerin dinlenmesi

içindir. Bu nedenle müzik derslerinde Veysel'in türkülerinden de örnekler sunularak ders işlenebilir.

Veysel'in "Uzun İnce Bir Yoldayım", "Kara Toprak" gibi şiirleri bestelenmiş ve halka mal olmuş türküleri vardır. Bu türküler birer eğitim aracı olarak kullanılabilir:

*Uzun ince bir yoldayım / Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldeyim / Gidiyorum gündüz gece*

"Günümüzde telefonun yaygınlaşması sonucunda özellikle özel mektuplar eski önemini kaybetmiş, insanlar mektup yerine haberleşme aracı olarak telefonu tercih etmiştir. Bu araç her ne kadar insanlar arasında haberleşmeyi sağlamışsa da; insanların birbirlerine karşı hissettikleri ve mektup vasıtasıyla dile getirdikleri duygu seline tercüman olamamıştır."(Kılıç, 2007:117) Âşık Veysel'in bazı şiirlerinde "mektup" kavramına rastlıyoruz. Mektupların haberleşmedeki yerini ve farklılığını bu şiirlerinde hissettirmiştir. Öğretimde özellikle Türkçe derslerinde mektup konusu işlenirken Veysel'in bu şiirlerinden örnekler verilerek, mektubun o dönem insanları için önemi ve yaşattığı tarifsiz duygular kavratılabilir. Çünkü mektubun Türk kültüründe ayrı bir yeri vardır ve aynı zamanda mektuplar çocuk edebiyatı ürünleri arasında yer almaktadır. Bu açıdan çocuklar için bu şiirler güzel örnekler teşkil edecektir.

*Gider bu hasretlik yıla yetmez mi / İsmi tesbih ettim dile gelmez mi
Bülbülün feryadı güle yetmez mi / Mektup yâre selamımı ulaştır.*

Âşık Veysel şiirlerinde atasözlerine de yer vermiştir. "(...) okuması yazması olmayan bir âşığın atasözlerini ustalıkla kullanması gerçekten o âşığın şiirdeki yeteneğini ve dildeki başarısını ispatlaması bakımından önemlidir."(Alptekin, 2004:69-70) Okullarda atasözlerini öğretirken ya da kullanımıyla ilgili örnekler verirken Veysel'in atasözlerine yer verdiği şiirleri de kullanılabilir. Bunun için klasik şekilde yapıldığı gibi atasözlerini direkt vermek yerine, bir şiir içerisinde örnek kullanımıyla göstermek öğrenciler için daha etkili ve yararlı olacaktır. Veysel'in atasözlerine yer verdiği bir şiiri şöyledir:

*Zannetme ağlayan gülmez / Arslan yatağı boş kalmaz
Yalnız gidenler gelmez / Her gelen insan ağladı.*

Veysel, şiirlerinde pek çok deyim de büyük ustalıkla kullanmıştır. "Veysel'in şiirlerinde deyimleri kullanma ustalığına şaşmamalı. Çünkü o halktan

gelmiş bir âşıktır, o halktır, o halkın anlatamadığı duygu ve düşüncelerin tercümanı olmuş, bunu yaparken de mensubu olduğu kültürün unsurlarını şiirlerinde ilmek ilmek bir Sivas kilimi gibi dokumuştur.” (Alptekin, 2004:71) Yine atasözleri konusunda olduğu gibi okullarda deyimler, kullanımı ve kavratılması konusu işlenirken öğrencilere âşığın içerisinde deyimleri kullandığı şiirlerinden örnekler sunularak dersler işlenebilir ve bu sayede öğretilenler daha kalıcı hâle getirilebilir. Bu konuda şiir örnekleri çoktur Veysel'in, ancak biz burada birkaç tanesini örnek olarak vereceğiz:

*Söyler Veysel sözü sana / Yılda kıyan üç beş cana (cana kıymak)
Selleri eylen bahane / Kızılırmak seni seni*

Veysel'in estetik değer taşıyan diğer şiirleri de Türkçe derslerinde kullanılabilir. Şiirlerde kelimeler bazen gerçek anlamının dışında çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Bu tür kelimelerin kullanımı çocuğun yaratıcı düşünme becerisinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca duygusal gelişimin de önemli olduğu günümüzde, şiirlere olan gereksinim de ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle Veysel'in aşk, güzellik, gurbet, ayrılık... gibi konuları işlediği diğer şiirlerinin de öğretimde öğrencilere sunulmasında yarar vardır:

*Ben giderim adım kalır / Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur bayram olur / Dostlar beni hatırlasın*

Sonuç

Bu çalışmada Âşık Veysel'in şiirlerinin eğitici yönünü ve bu şiirlerin öğretimde kullanılabilir olup olmadığını ortaya koymayı amaçlamıştık. Veysel'in, şiirlerinde eğitimin önemini, cehaletin kötü yüzünü ve doğurduğu sonuçları sık sık dile getirdiğini gördük. Şiirlerinde “okul, ilim, öğretmen, talebe, halkevi, enstitü, ders, okumak...” gibi kavramlara da sıkça yer vermiştir.

Âşık Veysel, şiirlerinde eğitim konusu üzerinde sıkça durmuş, daima cehaleti ve cahil insanları eleştirmiş; gelişmenin, çağdaşlaşmanın, okumanın önemini ve gerekliliğini savunmuştur. Kendisi okula gidemediği için okuma arzusuyla yanıp tutuşan âşık, çocuklara hep okumayı nasihat etmiştir. Öğrencilere bu şekilde nasihat içerikli şiirler sunmak, onlar için direkt olarak nasihat etmekten daha etkili olacaktır. Veysel'in bilgi verici şiirlerinden öğretimde yararlanılması mümkündür. Çalışmamızın sonunda, Veysel'in şiirlerinin pek çoğunun bu amaçla kullanılacak türde eserler olduğunu gördük. Buradan hareketle onun şiirlerinde yer verdiği eğitimle ilgili unsurları

inceledik ve onun şiirlerinden öğretimde nasıl yararlanılabileceği üzerine fikirler ürettik.

Şiirin çocuk eğitiminde önemli bir yeri olduğunu ve eğitici nitelikler taşıdığını çalışmamızın ilk bölümlerinde belirtmiştik. Şiirin dil gelişimi, konuşma ve dinleme eğitimi ve yaratıcı düşüncenin gelişmesi gibi konularda çocuğa sağladığı katkılardan da bahsetmiştik. Bu açıdan çocuk gelişiminde önemli yere sahip olan şiir türünü derslerde kullanırken, Âşık Veysel'in şiirlerinden de ne şekilde yararlanılabileceğini ortaya koymaya çalıştık.

Veysel gibi âşıkların, eğitimde kullanılacak tarzda yazılmış şiirlerinden örneklerle, öğrencilere hem şiir sevgisi kazandırılabilir hem de şiirlerin eğitici niteliklerinden derslerde yararlanılabilir. Bu sayede derslerin daha zevkli, eğlenceli ve verimli geçmesi sağlanabilir. Hem öğrenci açısından hem de öğretmen açısından bakılırsa, derslerin bu şekilde verimli ve zevkli geçmesi öğretimi de kolaylaştıracaktır. Öğrencilerin istekli olması, öğretmenlerin derslerde işini kolaylaştırırken aynı zamanda öğrencinin de konuyu daha iyi anlamasını, öğrendiklerinin daha kalıcı olmasını sağlayacaktır. Burada yine en önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler derslerinde anlattıkları konuyla ilgili etkinlikleri uygularken, şiirlerden de yararlanmalı, şiirleri de birer araç olarak kullanmalıdırlar. Son olarak âşığın pek çok şiirinden öğretimde yararlanmak mümkündür, diyebiliriz. Türkülerinden, önemli şahsiyetleri anlattığı şiirlerinden; aşk, gurbet, ayrılık, tabiat ve vatan sevgisi, millî birlik ve beraberlik vb. gibi konuları ele aldığı şiirlerinden öğretimde yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

- ALAYLIOĞLU, Ruşen - A. Ferkan Oğuzkan . Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İstanbul: İnkılap ve Aka Yayınları, 1976.
- ALBAYRAK, Nurettin. Karacaoğlan, Halk Edebiyatı-1. İstanbul: Timaş Yayınları, 2001.
- ALPTEKİN, A. Berat. Âşık Veysel Türküz Türkü Çağımız. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- ARTUN, Erman. "Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı". Türkler, C. 2, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, ty.
- BÂKİLER, Yavuz Bülent. Âşık Veysel -Hayatı ve Şiirleri, İstanbul: Tercüman Gazetesi Eki, 1986.
- , Âşık Veysel. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- KARAKUŞ, İdris. "Edebiyat-Eğitim İlişkisi". Bilge, 9 (Yaz/1996).
- KAYA, Doğan. "Âşık Veysel'in Şiirlerinde Millî Birlik ve Beraberlik Düşüncesi" <http://turkoloji.cu.edu.tr>. (05.09.2010).
- KILIÇ, Yasin. Meraka Dayalı Türler. Ö.Yılar ve L. Turan, (Ed.), Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı (1. Baskı) içinde (115-118). Ankara: Öncü Basımevi, 2007.
- NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver. "Çukurovalı Halk Ozanlarında Cumhuriyet, Atatürk, Vatan ve Millet Sevgisi", III. Uluslar Arası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni(Sempozyumu). yyy: Adana Valiliği Yayını, 1999.

- Seyranî, Âşık Müslim Kumru. Gül Bahçesi İşte Güllerimiz İşte Bülbüllerimiz, Erzincan: Özsöz Matbaası, ty.
- Taşkaya, Serdarhan Musa ve COŞKUN, İbrahim. "Âşık Feymânî'nin Şiirlerinde Eğitim ve Eğitim Unsurları", Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 25 (Bahar/2009) :259-278.
- Tutu, Sıtkı Bahadır. "Âşık Veysel Şatıroğlu (Hayatı, Eserleri ve Müzik Kimliği)", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008.
- Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005.
- Uşun, Salih - Özdemir Alıcı, Devrim (Ed.). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, 1. Baskı, İstanbul: Lisans Yayınları, 2006.
- Yardımcı, Mehmet. "Âşık Veysel'in Şiirlerinde Geleneğe Bağlı Unsurlar ve Etkileşim", Halk Kültürümüzde Sivas'ın Yeri-Sempozyum Bildirileri, Ankara: Âşık Veysel Kültür Derneği Yayınları, ty.
- Yılar, Ömer. Halk Bilimi ve Eğitim, 2. baskı, Ankara: Pegem Yayıncılık, 2007.
- Yılmaz, Niyazi. Âşık Veysel (Millî Kültürümüzdeki Yeri), Ankara: Ocak Yayınları, 1996.